

**“МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2024-2028 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ХӨТӨЛБӨР БАТЛАХ ТУХАЙ” МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН
ТӨСЛИЙН АНХНЫ ХЭЛЭЛЦҮҮЛГИЙГ ЯВУУЛСАН ТАЛААРХ ТӨРИЙН
БАЙГУУЛАЛТЫН БАЙНГЫН ХОРООНЫ САНАЛ, ДҮГНЭЛТ**

2024 оны 08 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

Илтгэгч нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Бат-Эрдэнэ

Улсын Их Хурлын дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас 2024 оны 08 дугаар сарын 12-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн хэлэлцэх эсэх асуудлыг Улсын Их Хурал 2024 оны 08 дугаар сарын 16-ны өдрийн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж, анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд шилжүүлсэн билээ.

Тус Байнгын хороо 2024 оны 08 дугаар сарын 22-ны өдрийн хуралдаанаараа тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39, 63 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу явуулж, дараах санал, дүгнэлтийг танилцуулж байна.

НЭГ.АНХНЫ ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭГТ БЭЛТГЭСЭН ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.2-т заасны дагуу Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2024 оны 08 дугаар сарын 16-ны өдрийн 38 дугаар захирамжаар дээрх тогтоолын төслийг Байнгын хороо болон чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Бат-Эрдэнээр ахлуулж, гишүүдэд Улсын Их Хурлын гишүүн Р.Сэддорж, Д.Жаргалсайхан, Г.Лувсанжамц, Д.Рэгдэл, П.Сайнзориг, Х.Тэмүүжин, Г.Уянгахишиг, Б.Энхбаяр нарын бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсан.

Тогтоолын төсөлд иргэдийн оролцоог хангах, санал авах зорилгоор Улсын Их Хурлын “d.parliament.mn” цахим системээр дамжуулан олон нийтээс тухайн төсөлтэй холбогдуулан санал авахад нэр бүхий иргэдээс 4 санал ирүүлснийг ажлын хэсэгт танилцуулсан болно.

Ажлын хэсэгт Улсын Их Хурлын 21 гишүүнээс 148 санал, Мэдээлэл холбооны операторуудын ассоциаци, “Монголын оюуны өмч хамгаалах холбоо” ТББ болон холбогдох яамдаас 45 санал ирүүлсэн болно.

Ажлын хэсэг тогтоолын төслийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэхдээ дээрх саналууд болон Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 08 дугаар сарын 16-ны өдрийн ээлжит бус чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын 51 гишүүнээс давхардсан тоогоор нийт 146 санал гарсныг судлан үзэж 72 зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол бэлтгэн Байнгын хорооны хуралдаанд танилцуулсан болно.

Зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллын үндэслэл, шаардлага, хамрах хүрээ:

Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд заасны дагуу Монгол Улсын урт, дунд хугацааны бодлогын баримт бичиг болон Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн үнэт зүйл, үндсэн зарчим, тэргүүлэх бодлого, зорилттой уялдуулан дараах агуулгын хүрээнд зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг боловсруулсан болно. Үүнд:

1.Тогтоолын төслийн хавсралтын “Өмнөтгөл” хэсэгт тусгагдсан танилцуулгын шинжтэй өнөөгийн нөхцөл байдал болон Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээтэй давхардуулан дурдсан зарим арга хэмжээг хасаж, “Өмнөтгөл” хэсгийг бүхэлд нь өөрчлөн найруулах;

2.Төслийн 1,2 дугаар хавсралтын талаар Улсын Их Хурлын гишүүд, төрийн болон төрийн бус байгууллагаас ирүүлсэн саналыг бодлогын баримт бичигт нийцсэн байдал, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд тусгах боломжтой эсэхийг нь харгалзан үзэж Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгах шаардлагатай зарим төсөл, арга хэмжээг нэмж тусгах;

3.Өргөн мэдүүлсэн төслийн зарим зорилт, арга хэмжээнд холбогдох нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, найруулгын шинжтэй засвар хийх зэрэг хүрээг хамарч байгаа болно.

ХОЁР.БУСАД БАЙНГЫН ХОРООДООС ИРҮҮЛСЭН САНАЛ, ДҮГНЭЛТ:

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39, 63 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу бусад Байнгын хороод 2024 оны 08 дугаар сарын 20, 21-ний өдрийн хуралдаанаараа тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулж, дараах санал, дүгнэлт ирүүлснийг танилцуулж байна.

1/Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хорооны санал, дүгнэлт:

Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо 2024 оны 08 дугаар сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаараа “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан байна.

Тогтоолын төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүдээс зарчмын зөрүүтэй нийт 12 санал гарсан бөгөөд саналын томъёоллыг нэг бүрчлэн хэлэлцэж, санал хураалт явуулж, олонхын дэмжлэг авсан, аваагүйгээр нь бүлэглэн бэлтгэж, зарчмын зөрүүтэй саналын томъёоллыг санал, дүгнэлтийн хамт Байнгын хороонд ирүүлсэн.

2/Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны санал, дүгнэлт:

Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо 2024 оны 08 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаараа “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан байна.

Тогтоолын төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүдээс гаргасан зарчмын зөрүүтэй 3 саналаар санал хураалт явуулахад зарчмын зөрүүтэй саналуудыг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжиж, зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг санал, дүгнэлтийн хамт Байнгын хороонд ирүүлсэн.

3/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны санал, дүгнэлт:

Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо 2024 оны 08 дугаар сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаараа “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан байна.

Байнгын хорооны хуралдаанаар тогтоолын төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал уур амьсгал, байгаль цаг уурт дасан зохицсон тэсвэр чадвартай нутгийн шилмэл малаар малын үржлийн ажлыг явуулах бүс нутгуудыг тодорхойлж, хөрөнгө, санхүүжилтийг хөтөлбөрт тусгах, газар тариалангийн бүс нутагтай уялдуулж, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх, хүнсний хангамжийг нэмэгдүүлэх, малчдаа орлогожуулах, өвс тэжээлийн бэлтгэн нийлүүлэлт, борлуулалтыг анхаарах, “Шинэ хоршоо хөдөлгөөн”-ийг дэмжих чиглэлээр зээлийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, хүүгийн зөрүү олгох асуудлыг хэлэлцүүлгийн түвшинд анхаарах, Улсын Их Хурлын гишүүн У.Отгонбаяр өнөөдрийг хүртэл хэрэгжүүлж байгаа “Шинэ хоршоо хөдөлгөөн”-ий үйл ажиллагаа, зээл олголтод үнэлгээ хийлгэх, цаашид уг арга хэмжээг улам сайжруулах, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар өнгөрсөн хугацаанд хөдөө аж ахуйн салбарт хэрэгжүүлсэн бодлого, хөтөлбөрүүдэд үнэлэлт, дүгнэлт өгөх, Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Ганбаатар малчдыг малжуулах, даатгалын үйлчилгээг малчдад хүргэх, хамруулах боломжийг судалж хэрэгжүүлэх зэрэг саналуудыг илэрхийлсэн байна.

Тогтоолын төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүдээс гаргасан зарчмын зөрүүтэй 10 саналаар санал хураалт явуулахад хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжиж, зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг санал, дүгнэлтийн хамт Байнгын хороонд ирүүлсэн.

4/Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хорооны санал, дүгнэлт:

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.10 дахь хэсэгт заасан эрхлэх асуудлын хүрээнд Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.3 дахь хэсгийг баримтлан 2024 оны 08 дугаар сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаараа “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулж, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39.10-т заасны дагуу хэлэлцсэн байна.

Төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүдээс асуулт, санал гараагүй болно.

5/Ёс зүй, дэгийн байнгын хорооны санал, дүгнэлт:

Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 63 дугаар зүйлийн 63.9 дэх хэсэгт заасны дагуу 2024 оны 08 дугаар сарын 20-ны өдрийн

хуралдаанаараа “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг хэлэлцсэн байна.

Тус Байнгын хорооны хуралдаанаар тогтоолын төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар төслийн 4 дүгээр заалтад “4.2.3.12.Ёс зүйн хэм хэмжээг сахиулах, зөрчлийг хянан шийдвэрлэх менежментийг сайжруулж, ёс зүйн хариуцлагын тогтолцоог бэхжүүлнэ.”, “4.2.3.13.Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөр /2024-2030 он/ дунд хугацааны хөгжлийн зорилтот хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, ёс зүй, сахилга хариуцлагаар үлгэрлэх соёлыг хэвшүүлж, нийгмийн ёс суртахууны үнэт зүйл бүхий сэтгэл зүйг төлөвшүүлнэ.”, “4.2.3.14.Төрийн албаны ёс зүйн индекс, ёс зүйн дэд бүтцийг олон улсын туршлагад суурилан хэрэгжүүлнэ.” гэж тус тус нэмэх талаар зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол гаргасан бөгөөд олонхын дэмжлэг авсан зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг санал, дүгнэлтийн хамт Байнгын хороонд ирүүлсэн.

6/Инновац, цахим бодлогын байнгын хорооны санал, дүгнэлт:

Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо 2024 оны 08 дугаар сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаараа Монгол Улсын Засгийн газраас 2024 оны 08 дугаар сарын 12-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан байна.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 63 дугаар зүйлийн 63.9 дэх хэсэгт заасны дагуу Инновац, цахим бодлогын байнгын хорооны хуралдаанаас гаргасан санал, дүгнэлтийг Байнгын хороонд ирүүлсэн болно.

7/Нийгмийн бодлогын байнгын хорооны санал, дүгнэлт:

Нийгмийн бодлогын байнгын хороо Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.7 дахь хэсэгт заасан эрхлэх асуудлын хүрээнд Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39.3 дахь хэсгийг баримтлан 2024 оны 08 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаараа “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан байна.

Тус Байнгын хорооны хуралдаанаар тогтоолын төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын Ж.Баясгалан Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний зорчих дэд бүтцийн хэсэгт бүх аж ахуйн нэгжүүдээс гадна албан байгууллагуудыг хамруулахад анхаарах талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ орчны бохирдлын асуудал нь салбар дундын асуудал тул бүх салбарын чиглэлд тусгах талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бейсен сумын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд шаардлагатай тоног төхөөрөмж, автомашины асуудлыг тодорхой тусгаж, эмч, эмнэлгийн ажилчдын цалин хөлсийг нэмэгдүүлэхэд анхаарах талаар тус тус саналаа илэрхийлсэн байна.

Тогтоолын төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүдээс зарчмын зөрүүтэй нийт 16 санал гаргасан бөгөөд саналын томьёоллыг нэг бүрчлэн хэлэлцэж, санал хураалт явуулж, олонхын дэмжлэг авсан, аваагүйгээр нь бүлэглэн

бэлтгэж, зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг санал, дүгнэлтийн хамт Байнгын хороонд ирүүлсэн.

8/Төсвийн байнгын хорооны санал, дүгнэлт:

Төсвийн байнгын хороо 2024 оны 08 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаараа Монгол Улсын Засгийн газраас 2024 оны 08 дугаар сарын 12-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан байна.

Тус Байнгын хорооны хуралдаанаар тогтоолын төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Батлут Улаанбаатар-Шар хөтөл-Эрдэнэтийн авто замыг барих төслийг Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгах зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол гаргасан бөгөөд Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.16 дахь хэсэгт заасны дагуу санал хураалт явуулж, олонхын дэмжлэг авсан зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг санал, дүгнэлтийн хамт Байнгын хороонд ирүүлсэн.

9/Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлт:

Хууль зүйн байнгын хороо Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.10 дахь хэсэгт заасан эрхлэх асуудлын хүрээнд Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 39.3 дахь хэсгийг баримтлан 2024 оны 08 дугаар сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаараа “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан бөгөөд Улсын Их Хурлын гишүүн М.Нарантуяа-Нара, Г.Уянгахишиг, Б.Бат-Эрдэнэ, С.Эрдэнэболд нарын гишүүд зарчмын зөрүүтэй 4 саналын томьёолол гаргасныг олонхын дэмжлэг авсан, аваагүйгээр нь бүлэглэн бэлтгэж, зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг санал, дүгнэлтийн хамт Байнгын хороонд ирүүлсэн.

10/Эдийн засгийн байнгын хорооны санал, дүгнэлт:

Эдийн засгийн байнгын хороо 2024 оны 08 дугаар сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаараа дээрх тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан бөгөөд Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Энхтүвшин экспортын гол бүтээгдэхүүнүүдийн зах зээлд нэвтрэх, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлж, бүтээгдэхүүний гадаад экспортыг нэг цонхны бодлогоор дэмжих талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн Р.Сэддорж Эрдэнэтийн овооны Оюут ордын нөөцийг тооцоолон, ТЭЗҮ-ийг эцэслэж, ашиглалтад оруулахад бэлэн болгох, Эрдэнэтийн стратегийн ордын талбайн эрэл хайгуулын ажлын хүрээнд хиймэл оюун ухаан, дэвшилтэт технологи ашиглан шинэ стратегийн орд нээж, ашиглалтад оруулах бэлтгэл ажлыг эхлүүлэх талаар, Улсын Их Хурлын гишүүн М.Энхцэцэг эрчим хүчний салбарт шинэчлэл хийж, салбарын эрх зүйн орчныг сайжруулах ажлын хүрээнд Эрчим хүчний тухай, Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай, Эрчим хүч хэмнэлтийн тухай хуулиуд болон холбогдох хууль тогтоомжийг шинэчлэх, Сонгино-Дархан чиглэлийн 220 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг барьж, эрчим хүчний найдвартай ажиллагааг дээшлүүлэх талаар зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол гаргасныг хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бөгөөд зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг санал, дүгнэлтийн хамт Байнгын хороонд ирүүлсэн болно.

ГУРАВ.ТӨСЛИЙН АНХНЫ ХЭЛЭЛЦҮҮЛГИЙГ ЯВУУЛАХ ҮЕД:

Байнгын хорооны хуралдаанаар тогтоолын төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Энхбаяр, Ц.Сандаг-Очир нар ажлын хэсгээс боловсруулсан зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллын талаар асуулт асууж, саналаа илэрхийлсэн болно.

Тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулах үед ажлын хэсгээс боловсруулсан 72, Байнгын хороодоос ирүүлсэн 54, Улсын Их Хурлын гишүүн С.Бямбацогт, Б.Жаргалан, Г.Лувсанжамц, Ж.Баярмаа, Б.Хэрлэн, О.Номинчимэг, С.Зулпхар, М.Бадамсүрэн, Л.Мөнхбаатар, Л.Энх-Амгалан, Д.Батлут, Б.Бат-Эрдэнэ, Ц.Даваасүрэн, Д.Үүрийнтуяа, Ж.Бат-Эрдэнэ нараас гаргасан 37, нийт 163 зарчмын зөрүүтэй саналаас 152 зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллоор санал хураалт явууллаа.

Ажлын хэсэг болон бусад Байнгын хороо, Улсын Их Хурлын гишүүдээс гаргасан зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг нэг бүрчлэн хэлэлцэж, санал хураалт явуулж, олонхын санал авсан, аваагүйгээр нь бүлэглэн бэлтгэсэн зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол болон анхны хэлэлцүүлэг явуулсан талаарх Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг Та бүхэнд хүргүүлсэн болно.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

“Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлгийг явуулсан талаарх Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал, дүгнэлт, зарчмын зөрүүтэй саналын томьёоллыг хэлэлцэн шийдвэрлэж өгөхийг Та бүхнээс хүсье.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа.

**ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН
БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА**

Ж.БАТ-ЭРДЭНЭ

**“МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2024-2028 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ХӨТӨЛБӨР БАТЛАХ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСЛИЙН
ТАЛААРХ ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛЫН ТОМЬЁОЛОЛ**

Нэг.Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дэмжсэн санал

1.Тогтоолын төслийн 2 дахь заалтын 3 дахь дэд заалтын “улсын төсөвт тусган хэрэгжүүлэх” гэснийг “улсын төсвийн төсөлд тусган өргөн мэдүүлэх” гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Бат-Эрдэнэ,
Р.Сэддорж, Д.Жаргалсайхан, Г.Лувсанжамц, Д.Рэгдэл,
П.Сайнзориг, Х.Тэмүүжин, Г.Уянгахишиг, Б.Энхбаяр
/цаашид “Ажлын хэсэг” гэх/**

2.Тогтоолын төслийн 3 дахь заалтын “уул уурхай, говийн унаган байгаль, түүх, соёлын өв,” гэсний дараа “шинжлэх ухаан,” гэж “Аж үйлдвэрийн төрөлжсөн, ногоон эрчим хүчний” гэсний өмнө “Технологи,” гэж тус тус нэмэх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Эрдэнэболд
/Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны дэмжсэн/**

3.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын бүлэг, зүйлийн нэрийн жагсаалт бүхий агуулга хэсгийг хасаж, “Өмнөтгөл” хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

**“МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2024-2028 ОНЫ
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨР**

Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуулиар олонхыг бүрдүүлсэн Монгол Ардын намаас Засгийн газрын бүрэлдэхүүнд Ардчилсан нам, ХҮН намыг урьж, хамтарсан Засгийн газрыг байгуулсан.

Засгийн газар хөгжлийн тулгамдсан асуудал, тулгарч байгаа сорилтуудыг илүү хурдан, үр дүнтэйгээр шийдвэрлэх, бүрэн эрхийнхээ хугацаанд бүтээлчээр, тогтвортой хамтран ажиллах зорилгоор “ХУРДАЙ ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨХ ЗОРИГ” хамтарсан Засгийн газрын гэрээг байгуулсан. Тус гэрээг удирдлага болгон 2024 оны Улсын Их Хурлын сонгуульд дэвшүүлсэн Монгол Ардын нам, Ардчилсан нам, ХҮН намын мөрийн хөтөлбөрт суурилсан Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төслийг боловсруулахдаа:

Үндэсний эв нэгдэл, үндэсний эрх ашгийг эрхэмлэж, эрх зүйт төрийн үндсэн зарчмуудыг удирдлага болгон;

Улсын эрх ашиг нэгдүгээрт, улс төрийн намын эрх ашиг хоёрдугаарт, эцэст нь хувийн эрх ашиг байх зарчмыг үнэт зүйлээ болгон;

“Алсын хараа-2050”, “Шинэ сэргэлтийн бодлого” Монгол Улсын урт, дунд хугацааны хөгжлийн бодлогыг тогтвортой хэрэгжүүлж, хөгжлийн тулгамдсан асуудлыг цаг алдалгүй, хурдтай шийдвэрлэхийг зорин;

Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөрт туссан нийгмийн бодлогын шинэчлэл, бүсчилсэн хөгжлийн бодлого, авлигагүй төр, шударга ёсыг бэхжүүлэх цахим засаглал, эхлүүлсэн томоохон төсөл, арга хэмжээг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх зорилтууд, Ардчилсан намын мөрийн хөтөлбөрт туссан хүний хөгжил, хувийн өмчийн эрхийн хамгаалалт, технологи суурьтай мэдлэгийн эдийн засаг, бизнес, хөрөнгө оруулалтын орчин, эдийн засгийн эрх чөлөөг баталгаажуулах, шударга төрийн зорилтууд, ХҮН намын мөрийн хөтөлбөрт туссан эрчим хүчний болон боловсролын салбарын шинэчлэл, гадаад худалдаа, хөрөнгө оруулалт, төрийн худалдан авах ажиллагааны бодлогыг шинэчлэх, төрийн өмчит компанийн засаглалыг сайжруулах зорилтуудыг тэргүүлэх чиглэл болгон Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт бодлогын үндсэн 4 чиглэлийг тодорхойлж, тэдгээрийн хүрээнд тус бүр 4 зорилго, нийт 593 үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхээр тусгалаа.

Бүсүүдийг төрөлжүүлэн хөгжүүлж, бүс бүхэнд ялгаатай татварын бодлого хэрэгжүүлэх бөгөөд **Хангайн** бүсийг “Уламжлалт мал аж ахуйн төрөлжсөн, хот байгуулалтын дэд бүс”, **Баруун** бүсийг “Эрчим хүчний төрөлжсөн, байгалийн аялал жуулчлалын дэд бүс” болгон, **Хойд** бүсийг “Байгалийн аялалын жуулчлалын төрөлжсөн, аж үйлдвэрийн дэд бүс” болгон, **Говийн** бүсийг “Аж үйлдвэрийн төрөлжсөн, ногоон эрчим хүчний дэд бүс” болгон, **Төвийн** бүсийг “Хөдөө аж ахуйн төрөлжсөн, аж үйлдвэрийн дэд бүс” болгон, **Зүүн** бүсийг “Түүхэн аялал жуулчлалын төрөлжсөн, эрчимжсэн хөдөө аж ахуйн дэд бүс” болгон төрөлжүүлэн хөгжүүлнэ.

Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгасан бодлогын үндсэн 4 чиглэлийн хүрээнд дараах 14 мега төслийг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөлөө:

1.“Гашуунсухайт-Ганцмод”, “Ханги-Мандал”, “Шивээхүрэн-Сэхээ” хилийн боомтуудын хил дамнасан холболтын төмөр зам, ачаа тээврийн шилжүүлэн ачих терминалыг барина. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр нийт экспортын хүчин чадал 40 сая тонноор буюу Гашуунсухайт-Ганцмод 20 сая тонн, Ханги-Мандал боомт 10 сая тонн, Шивээхүрэн-Сэхээ боомт 10 сая тонноор нэмэгдэж, экспортын орлого 2 дахин, төмөр замаар нүүрс экспортлох хүчин чадал 3 дахин, зорчигч болон ачаа тээврийн нэвтрэх хүчин чадал 2 дахин нэмэгдэж, тээврийн хэрэгсэл хилийн боомтоор түргэн шуурхай нэвтрэх, зорчигчид ая тухтай үйлчлүүлэх боломж бүрдэнэ.

2.Тавантолгойн 450 МВт-ын дулааны цахилгаан станцыг барина. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр жилд 3150.0 сая кВт.ц цахилгаан эрчим хүч үйлдвэрлэж, Оюутолгойн өсөн нэмэгдэх 2,242.5 сая кВт.ц хэрэглээ болон Тавантолгойн орд газрууд, бусад стратегийн ач холбогдолтой өмнөд бүсийн уул уурхайн төслийн цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээг дотоодоос хангах боломж бүрдэнэ. “Оюутолгой” ХХК-ийн БНХАУ-аас импортолж байгаа 110-120 сая ам.долларын вальютын урсгалыг зогсооно. Барилга угсралтын явцад давхардсан тоогоор 2000, ашиглалтад орсноор 300 байнгын ажлын байр шинээр бий болно.

3.Эрдэнэбүрэнгийн 90 МВт-ын усан цахилгаан станцын төслийг хэрэгжүүлнэ. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр Жилд 366 сая кВт.ц цахилгаан эрчим хүч үйлдвэрлэх ба баруун бүсийн цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээг 2027 оноос эхлэн 100 хувь найдвартай, тасралтгүй хангах боломж бүрдэж, 52,000 ахуйн хэрэглэгчийг хангах эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр бий болж, баруун аймгуудын 4,430 аж ахуйн нэгж, 5,400 орон сууц, 36,000 гаруй гэр хорооллын хэрэглэгчийг дотоодын цахилгаан эрчим хүчээр бүрэн хангана. ОХУ, БНХАУ-аас жил бүр импортоор авч байгаа 17.5 тэрбум төгрөгийг хэмнэнэ.

4.Эгийн голын 310 МВт-ын усан цахилгаан станц барина. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр эрчим хүчний системийн найдвартай, тогтвортой, шуурхай ажиллагааг хангаж, системийн эх үүсвэрийн зохистой харьцааг бүрдүүлнэ. ОХУ-д жил бүр төлдөг 25 сая ам.долларын импортын төлбөрийг хэмнэнэ. Түүхий нүүрсний хэрэглээг жил бүр 438,7 мянган тонноор, хүлэмжийн хийн ялгаруулалтыг 709 мянган тонноор бууруулна. 5.7 тэрбум шоо метр цэвэр усны нөөц бүрдүүлж, Монгол Улсын усан хангамжийн аюулгүй байдлыг хангана.

5.Сэргээгдэх эрчим хүч ба тархмал эх үүсвэрийг хөгжүүлнэ. Монгол Улс нь судалгаагаар 2,600 гВт сэргээгдэх эрчим хүчний нөөцтэй болох нь тогтоогдсон бөгөөд шинээр эх үүсвэрүүдийг бий болгох замаар өсөн нэмэгдэж байгаа дотоодын цахилгаан эрчим хүчний дутагдлыг нөхөх, бусад улс руу экспортлох боломжтой. Сэргээгдэх эрчим хүчний салбарыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулснаар уул уурхайн бус экспортыг нэмэгдүүлэх, эдийн засгийг төрөлжүүлэх боломж бүрдэж, хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах, нүүрс хүчлийн хийн арилжаанд оролцож, нэмэлт орлого олох боломж нээгдэнэ.

6.Хэрлэн-Тоонот, Орхон-Онги ус дамжуулах хоолойг барих төслийг хэрэгжүүлнэ. Хэрлэн голын олон жилийн дундаж урсацын 5-9%-ийг битүү хоолойгоор дамжуулан Хэнтий, Чойр, Дорноговь, Өмнөговь аймгийн хүн ам, мал аж ахуй, үйлдвэр, уул уурхайн усны хэрэгцээг бүрэн хангана. Жилдээ 30 мян.тн хүлэмжийн хийг бууруулна. “Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөн”-ий хүрээнд усны асуудлыг шийдвэрлэж, цөлжилт, хуурайшилтыг сааруулна.

Онги гол болон Улаан нуурыг сэргээж, усны түвшин тогтворжиж, Онги голын дагууд оршин сууж байгаа 29.2 мянган хүн ам, 230 гаруй мянган толгой мал сүргийг гадаргын усаар хангах нөхцөл бүрдэнэ. Агаар, хөрсний чийгшил, газрын доорх усны тэжээгдэл нэмэгдэж, нуурын орчны бүсийн экосистем, биологийн олон янз байдал сэргэж, хөрсний элэгдэл эвдрэлд орох нөхцөл багасаж, цөлжилтийг бууруулна.

7.Эрээнцав-Чойбалсан-Баруун Урт-Бичигт чиглэлийн босоо тэнхлэгийн төмөр замыг барина. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр худалдааны эргэлтийг нэмэгдүүлж, тээврийн зардлыг бууруулна.

8.Монгол, Францын хамтарсан Ураны төслийг хэрэгжүүлнэ. Төсөл хэрэгжиж, үйлдвэрлэл бүрэн хүчин чадлаараа ажилласнаар жилд 2,500 тонн ураныг олборлож экспортолно. Төсөл хэрэгжих хугацаанд улс, орон нутгийн төсөвт 1 тэрбум гаруй ам.долларын татвар төлнө. Үйлдвэрлэлийн туршилтын төсөл дээр үндсэн үйлдвэрлэлийн олборлолт эхлэхэд 1,000 гаруй ажлын байр бий болно. Улс, орон нутгийн хэмжээнд томоохон худалдан авалт, бизнесийн боломж нэмэгдэнэ. Монгол Улсад атомын цахилгаан станцыг барих суурь судалгааг хийнэ.

9.Нүүрс-хими, Кокс-химийн цогцолборыг ашиглалтад оруулна. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр нэмүү өртөг шингэсэн хүнд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, боловсруулах үйлдвэрлэлийг нэг шат ахиулснаар экспортын орлогыг нэмэгдүүлэх, олон улсын түүхийн эдийн үнээс хараат байдлыг бууруулах боломж бүрдэнэ.

Кокс-химийн үйлдвэрийн нүүрс баяжуулах үйлдвэрийн 1 дүгээр шатанд 10 сая тонн коксжих нүүрсийг угааж, 5.4 сая тонн баяжуулсан нүүрс, 3 сая тонн завсрын бүтээгдэхүүн (мидлинг) үйлдвэрлэнэ. 2.7 сая тонн баяжуулсан нүүрсийг боловсруулж, 2 сая тонн хатуу кокс, 107 МВт цахилгаан эрчим хүч үйлдвэрлэнэ. Дотоодын хэрэглээнээс илүү гарсан 1.5 сая тонн коксын бүтээгдэхүүнийг

экспортолно. “Алтанширээт” үйлдвэрлэл технологийн паркийг байгуулснаар 140 га талбайд төмрийн хүдрийн нойтон баяжуулах үйлдвэр, нүүрс угаах үйлдвэр, коксын үйлдвэр, төмрийн хүдрийн хорголжийн зэрэг дагалдах үйлдвэрүүд бүхий 500 мян.тн/жил ширэм үйлдвэрлэх хүчин чадалтай үйлдвэр ашиглалтад орно.

10.Зэс боловсруулах цогцолборыг ашиглалтад оруулна. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр жилд 560 мянган тонн зэсийн баяжмал боловсруулж, 125 мянган тонн катодын зэс, 72 кг алт, 38.2 тонн мөнгөн гулдмай болон 182 мянган тонн элементийн хүхэр үйлдвэрлэж, 1.1 тэрбум ам долларын борлуулалтын орлогыг бүрдүүлнэ. Катодын зэсийн үйлдвэр нь дотоодын зэс утас, кабель, цахилгаан тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэх салбарыг хөгжүүлэхэд томоохон түлхэц үзүүлнэ. Үйлдвэрээс гарган авах 182 мянган тонн элементийн хүхэр нь химийн болон бордооны үйлдвэрлэлд өргөн ашиглагдах тул нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх боломжийг нэмэгдүүлнэ.

11.Гангийн цогцолборыг ашиглалтад оруулна. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр дотоодын тасралтгүй нэмэгдэж байгаа ган арматур болон бусад ган бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотооддоо бүрэн хангах зорилтын хүрээнд 1.0 сая тонн ган бэлдэц, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэнэ. Гангийн үйлдвэрийг ашиглалтад оруулж эхний ээлжид 500 мянган тонн ширэм, 500 мянган тонн ган бэлдэц үйлдвэрлэж, ган бэлдцээс барилгын арматур, булан төмөр, төмөр утас зэрэг ган бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэж, дотоодын барилгын арматурын хэрэгцээг бүрэн хангана.

12.Газрын тос боловсруулах цогцолборыг ашиглалтад оруулна. Тус төслийг хэрэгжүүлснээр жилд 1.5 сая тонн түүхий тосноос 1.3 сая тонн бүтээгдэхүүн гарган авч, дотоодын газрын тосны хэрэглээний 55 орчим хувийг бүрэн хангах, импортын хараат байдлыг бууруулах, шатахууны үнийг бие даан уян хатан зохицуулах боломж бүрдэнэ.

13.Алт цэвэршүүлэх үйлдвэр байгуулах ажлыг эхлүүлнэ. Тус төсөл хэрэгжсэнээр жилд гадаад орны алт цэвэршүүлэх үйлдвэрт цэвэршүүлж, мөнгөжүүлдэг алтны 70 хувийг дотооддоо цэвэршүүлэх боломж бүрдэнэ. Баяжуулсан алтны хувийг нэмэгдүүлж, олон улсын зах зээлд борлуулж, валютын орлогыг нэмэгдүүлэх боломжтой. Монгол Улс алтаа одоог хүртэл гадаад орнуудад цэвэршүүлж байгаа бөгөөд үйлдвэр ашиглалтад орсноор үүнтэй холбогдон гарах тээвэр, даатгал, хамгаалалтын зардлыг хэмнэнэ.

14.Үндэсний хиймэл дагуулыг хөөргөнө. Монгол орны нийт газар нутгийн 26.8 хувьд 4G сүлжээ нэвтэрсэн. Үлдсэн 73.2 хувь буюу орон нутгийн иргэд, малчин айл өрхийг шилэн кабелиар интернет сүлжээнд холбоход шаардлагатай 29.0 их наяд төгрөгийг хэмнэж, улс орны өнцөг булан бүрд интернетийн сүлжээ нэвтэрнэ. Байгалийн гамшиг, гэнэтийн аюул, ослын үед газрын сүлжээнд саад, доголдол гарсан тохиолдолд сансрын холбооны сүлжээ нь найдвартай холбооны сүлжээ болно.”

**Санал гаргасан: Ажлын хэсэг, Улсын Их
Хурлын гишүүн Д.Үүрийнтуяа**

**4.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 1.1.1.1 дэх заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн
найруулах:**

“1.1.1.1.“20 минутын хот” буюу нийгмийн дэд бүтцийн хүртээмжийг зохистой түвшинд хүргэх бодлогын баримт бичгийг боловсруулж, түүнд суурилсан “Нийслэл хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө 2040” болон бусад хот суурин газрын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, батлуулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

5.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “1.1.2. Эрчим хүчээр хангагдсан хот” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 1.1.2.12 дахь заалт нэмэх:

“1.1.2.12.Багануурын дулааны станцын зуух, дулаан дамжуулах сүлжээг өргөтгөн шинэчилж, засварлана.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

6.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 1.1.3.5 дахь заалтын “татварын хөнгөлөлт” гэснийг “дэмжлэг” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

7.Тогтоолын төслийн 1 дүгээр хавсралтын “1.1.3.Гэр хорооллын дахин төлөвлөлт, орон сууцжуулалт” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 1.1.3.7 дахь заалт нэмэх:

“1.1.3.7.Гэр хорооллын бүсэд эрчим хүчний хэмнэлттэй, ногоон, пассив барилгын стандарт болон ногоон санхүүжилтийн шаардлага хангахуйц бие даасан инженерийн шийдэлтэй, загвар хорооллыг төр, хувийн хэвшил, олон улсын байгууллагын түншлэлд үндэслэн барьж байгуулна.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Г.Лувсанжамц, С.Бямбацогт, Б.Жаргалан**

8.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 1.1.5.3 дахь заалтын “уялдаа холбоог хангаж,” гэсний дараа “зорчигч тээврийн логистик төвийн хамт” гэж нэмэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

9.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “1.2.1, 1.2.2 дахь зорилтуудын гарчгийн “Дагуул хотуудын” гэсний өмнө “Улсын зэрэглэлтэй болон” гэж нэмэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

10.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 1.2.1.5 дахь заалтыг “3.3.7.Шинжлэх ухаан, технологи, инновац” гэсэн зорилтод шилжүүлэх.

“1.2.1.5.Шинжлэх ухааны хүрээлэнгүүдийн нэгдсэн цогцолборыг ашиглалтад оруулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

11.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 1.2.2.1 дэх заалтын “Номтын аманд” гэсний дараа “эрчим хүчний хэмнэлттэй” гэж нэмэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

12.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “1.1.3.Хойд бүс-“Байгалийн аялал жуулчлалын төрөлжсөн, аж үйлдвэрийн дэд бүс” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 1.3.3.6 дахь заалт нэмэх:

“1.3.3.6.Улаанбаатар-Шар хөтөл-Эрдэнэт чиглэлийн авто замыг барина.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Батлут
/Төсвийн байнгын хороо дэмжсэн/**

13.Төслийн “1.3.4.Говийн бүс-“Аж үйлдвэрийн төрөлжсөн, ногоон эрчим хүчний дэд бүс” зорилтод доор дурдсан агуулгатай заалт нэмэх:

“1.3.4.6.Даланзадгадад 50 МВт-ын хүчин чадалтай дулааны цахилгаан станцыг барина.” гэж нэмэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

14.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 1.3.4.3, 3.3.3.24, 3.3.3.25, 3.3.3.26, 3.3.3.31 дэх дараах заалтуудыг тус тус хасах:

“1.3.4.3.Говийн бүсэд нар, салхины тус бүр 100 МВт хүртэл хүчин чадалтай цахилгаан станц барина.

3.3.3.24.Өмнөговь аймгийн нутаг дэвсгэрт нар, салхины нөөцийн давхцалын бүсүүдийг түшиглэн 3 ГВт-ын нар, салхины сэргээгдэх эрчим хүчний үүсгүүрийг барьж байгуулах, экспортлох төслүүдийг дэмжинэ.

3.3.3.25.Чойрт 100 МВт салхи, 40 МВт цэнэг хураагуурын төслийг хэрэгжүүлнэ.

3.3.3.26.Мандалговь 200 МВт нарны цахилгаан станц, 100 МВт цэнэг хураагуурын төслийг хэрэгжүүлнэ.

3.3.3.31.Мандалговийн 2,000 Мвт нар-салхины эрчим хүчний паркийн төслийг хэрэгжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

15.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “1.4.2.Орон нутгийн хөгжлийн нийтлэг зорилт” зорилтод доор дурдсан агуулгатай заалт нэмэх:

“1.4.2.7.Аймгийн төвүүд болон томоохон хот, суурин газрын агаарын бохирдлыг бууруулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

16.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.1.1.Гэр бүл, хүн амын онцлогт нийцсэн бодлого” зорилтод доор дурдсан агуулгатай заалт нэмэх:

“2.1.1.9.Өсвөр үеийн охид, хөвгүүдийн дунд бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн боловсролын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, үе тэнгийн зөвлөгч бэлтгэх, тэднээр дамжуулан мэдээллийг өсвөр үеийнхэнд хүргэх, шаардлагатай үйлчилгээнд зуучлах нууцлалтай чатбот үйлчилгээг хөгжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

17.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.1.1.Гэр бүл, хүн амын онцлогт нийцсэн бодлого” зорилтод доор дурдсан агуулгатай заалт нэмэх:

“2.1.1.11.Эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлт, эдийн засгийн чадавхыг нэмэгдүүлэх үндэсний төлөвлөгөөг баталж, төр болон төрийн бус, хувийн хэвшлийн байгууллагын оролцоонд тулгуурлан хэрэгжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

18.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.1.1.21 дэх заалтын “стандартыг” гэсний дараа “албан байгууллага,” гэж нэмэх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Баясгалан
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

19.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.1.1.23 дахь заалтын “байгуулна” гэснийг “хүртээмжтэй, тэгш боломжоор хангагдах нөхцөлийг бүрдүүлэн ажиллана.” гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн О.Саранчулуун
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй/**

20.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.1.1.Гэр бүл, хүн амын онцлогт нийцсэн бодлого” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 2.1.1.26 дахь заалт нэмж, дугаарлалтыг өөрчлөх:

“2.1.1.26.Төр, хувийн хэвшил, нийгмийн түншлэлийн хүрээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нийгмийн халамж, үйлчилгээний чанарыг сайжруулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

21.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.1.1.Гэр бүл, хүн амын онцлогт нийцсэн бодлого” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 2.1.1.30 дахь заалт нэмэх:

“2.1.1.30.Төрийн бүх шатны байгууллагууд залуу мэргэжилтнүүдийг дэмжих тусгайлсан хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн М.Ганхүлэг
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

22.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.1.1.Гэр бүл, хүн амын онцлогт нийцсэн бодлого” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 2.1.1.31 дэх заалт нэмэх:

“2.1.1.31.Залуу гэр бүлд зориулсан урьдчилгаа төлбөр, хүүгийн таатай нөхцөл бүхий орон сууцны тусгай хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн М.Ганхүлэг
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

23.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.1.1.4 дэх заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“2.1.1.4.Гэр бүлийн хөгжлийн цогц үйлчилгээний төвийг бүх аймагт дүүрэгт төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр ажиллуулж, гэр бүлд сэтгэл зүйн зөлөгөө өгөх, гэр бүлийн гишүүдийг ёс зүйн хариуцлагыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн нөхцөлийг бүрдүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Энхнасан
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй/**

24.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.1.2.Хөдөлмөр эрхлэлт” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 2.1.2.10 дахь заалт нэмэх:

“2.1.2.10.Хөдөлмөр, нийгмийн гурван талт оролцоонд тулгуурлан хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн үндэсний тогтолцоог сайжруулна.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

25.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.1.2.Хөдөлмөр эрхлэлт” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 2.1.2.11 дэх заалт нэмэх:

“2.1.2.11.Суралцангаа хөдөлмөрлөх/хөдөлмөрлөнгөө суралцах хосмог ажлын байрыг нэвтрүүлэхтэй уялдуулан дадлагажигчийн цалин хөлс, хөдөлмөрийн нөхцлийн талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгоно.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Хэрлэн
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

26.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.1.3.11 дэх дараах заалтыг хасах.

“2.1.3.11.Орлого багатай иргэдийн нэмэлт орлогын эх үүсвэрээс авах татварыг бодлогоор бууруулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

27.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.1.3.Нийгмийн баталгаа” зорилтод доор дурдсан агуулгатай заалт нэмэх:

“2.1.3.17.Улс төрийн амлалтаар өрх, иргэнд халамжийн нийтлэг мөнгөн шилжүүлэг олгохгүй байхаар нийгмийн хамгааллын эрх зүйн орчныг өөрчилнө.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

28.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.2.3.2 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“2.2.3.2.Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх үндэсний тогтолцоог бэхжүүлэн, багшлах эрх олгох хялбаршуулсан сургалтын зохицуулалт бий болгож, багш бус мэргэжилтэй шилдэг боловсон хүчнийг багшаар бэлтгэх замаар багшлах хүний нөөцийн чадавхыг сайжруулж, багшийн хомсдолыг бууруулна.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

29.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.2.4.Цахимжсан боловсрол” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 2.2.4.5 дахь заалт нэмэх:

“2.2.4.5.Сургалтын байгууллагын интернэтийн дэд бүтцийг сайжруулах, хүүхэд бүрийг компьютержүүлэхэд санхүүгийн түрээсийн системийг нэвтрүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
С.Зулпхар, Ж.Баярмаа**

30.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.3.2.Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмж” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 2.3.2.8 дахь заалт нэмэх:

“2.3.2.8.Сэргээн засах тусламж, үйлчилгээг олон улсын жишигт нийцүүлэн хөгжүүлж, тусламж, үйлчилгээ шаардлагатай иргэдэд урт болон богино хугацаагаар, цогц байдлаар, нотолгоонд суурилсан тусламж, үйлчилгээг үзүүлж, чанар, аюулгүй байдлыг хангана.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Баясгалан
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

31.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.4.3.3 дахь заалтын “мастер төлөвлөгөөг” гэсний дараа “хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулж” гэж нэмэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

32.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.4.3.5 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“2.4.3.5.Хот суурин газарт үерийн эсрдлийн үнэлгээг ерөнхий болон нарийвчилсан байдлаар хийж инженерийн бэлтгэл арга хэмжээний мастер төлөвлөгөөг боловсруулж үе шаттай хэрэгжүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын
гишүүн Ж.Бат-Эрдэнэ**

33.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.1.3.Банк, санхүү, даатгалын салбарын реформ” зорилтод доор дурдсан агуулгатай заалт нэмэх:

“3.1.3.11.Хот, хөдөөгийн тэнцвэртэй хөгжлийг дэмжиж эрчим хүчний хэмнэлттэй, ногоон барилгын стандартын дагуу баригдах амины орон сууцны ипотекийн зээл болон жижиг дунд үйлдвэрийн тогтвортой, ногоон зээлийн эх

үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах зорилгоор “Монголын ногоон санхүүгийн корпорац”-ыг төр, хувийн хэвшил, олон улсын байгууллагын түншлэлд үндэслэн байгуулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

34.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.2.1.Татвар, нийгмийн даатгалын реформ” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.2.1.8 дахь заалт нэмэх:

“3.2.1.8.Хөдөө орон нутгаас Улаанбаатар хотыг чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөнийг бууруулах, Улаанбаатар хотын төвлөрлийг сааруулах зорилгоор бүсийн ялгаатай татварын тогтолцоог бүрдүүлнэ.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Бямбацогт

35.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.2.2.Бизнес, хөрөнгө оруулалтын таатай орчин” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.2.2.14 дэх заалт нэмэх:

“3.2.2.14.Төсвийн хөрөнгө оруулалтыг их өгөгдөлд суурилан төлөвлөнө.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

36.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.2.2.Бизнес, хөрөнгө оруулалтын таатай орчин” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.2.2.15 дахь заалт нэмэх:

“3.2.2.15.Экспортын гол бүтээгдэхүүнүүдийн зах зээлд нэвтрэх, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлж, бүтээгдэхүүний гадаад экспортыг нэг цонхны бодлогоор дэмжинэ.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Энхтүвшин /Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжсэн/

37.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.1.1 дэх заалт, 3.3.1.7 дахь заалтыг нэгтгэн доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“3.3.1.1.Уул уурхайн салбарын түүхий эдийн боловсруулалтын түвшин болон хүнд үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг өсгөж, экспортын орлогыг нэмэгдүүлднэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

38.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.1.2 дахь заалтын “Геологийн эрэл хайгуулын” гэснийг “Геологийн судалгаа, эрэл, хайгуулын” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

39.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.1.3 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“3.3.1.3.Оюутолгойг түшиглэсэн зэсийн баяжмал хайлуулах, боловсруулах үйлдвэр байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

40.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.1.4 дэх дараах заалтыг хасах.

“3.3.1.4.Оюутолгойтой дүйцэхүйц дараагийн стратегийн бүтээн байгуулалтыг эхлүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

41.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.1.6, 3.3.1.12 дахь заалтуудыг нэгтгэн доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“3.3.1.6.Дорноговь аймагт дотоодын түүхий эдэд түшиглэсэн газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг ашиглалтад оруулж, олон улсын стандартын шаардлага хангасан авто бензин, түлшний тодорхой хувийг дотоодоосоо хангах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

42.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.1.Уул уурхай” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.1.15 дахь заалт нэмэх:

“3.3.1.15.Стратегийн ач холбогдол бүхий Эрдэнэтийн зэс, молибдений ордын талбайн хил заагийн хүрээнд багтаж буй Оюут болон бусад хэсгүүдэд эрэл, хайгуулын ажлыг эрчимжүүлэх, нөөцийг тогтоож, ашиглалтад бэлтгэх ажлыг эхлүүлэх, эрэл, хайгуулын ажилд дэвшилтэт техник, технологи, хиймэл оюун ухааныг нэвтрүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

43.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.1.Уул уурхай” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.1.16 дахь заалт нэмэх:

“3.3.1.16.Нүүрс-химийн технологийг эзэмших, боловсон хүчнээ бэлтгэх, ирээдүйн томоохон төслийн техник, эдийн засгийн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох зорилгоор туршилт тохиргооны бага оврын үйлдвэр байгуулан хийн түлш, нийлэг материал, ус төрөгч гарган авна.”

**Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Золжаргал
/Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

44.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.2.Боомтын шинэчлэл, тээвэр логистик” зорилтын 3.3.2.18, 3.3.2.20 дахь заалтыг нэгтгэн доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“3.3.2.18.Гашуунсухайт-Ганцмод, Шивээхүрэн-Сэхээ, Ханги-Мандал, Бичигт-Зүүнхатавч боомтуудын хил дамнасан төмөр замуудыг барьж хөрш орны төмөр замтай холбоно.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

45.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.2.Боомтын шинэчлэл, тээвэр логистик” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.2.24 дэх заалт нэмэх.

“3.3.2.24.Эрээнцав-Чойбалсан-Бичигт чиглэлийн босоо тэнхлэгийн төмөр замыг барина.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

46.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.2.Боомтын шинэчлэл, тээвэр, логистик” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.2.25 дахь заалт нэмэх:

“3.3.2.25.Өмнөговь аймгийн Гурвансайхан нисэх буудлыг 4D ангилалын болгон өргөтгөнө.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

47.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.2.Боомтын шинэчлэл, тээвэр логистик” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.2.26 дахь заалт нэмэх.

“3.3.2.26.Ханх-Хатгал чиглэлийн автозамыг барина.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

48.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.3.3 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“3.3.3.3.Сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг зэрэг нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудын барилга байгууламжийг пассив барилгын стандартад нийцүүлж, эрчим хүчний хэмнэлттэй технологит шилжүүлэх арга хэмжээ авна.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Г.Лувсанжамц**

49.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.3.Эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.3.12 дахь заалт нэмж, дугаарлалтыг өөрчлөх:

“3.3.3.12.“10,000 нарны дээвэр” хөтөлбөрийг төр, хувийн хэвшил, олон улсын байгууллагын шугамаар хэрэгжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

50.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.3.35 дахь дараах заалтыг хасах:

“3.3.3.35.Дархан УХУЦС 100 МВт төслийг хэрэгжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

51.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.3.41 дэх дараах заалтыг “1.4.1.Шилжилт хөдөлгөөн” зорилтод шилжүүлэх.

“3.3.3.41.Төрийн байгууллагуудын эрхлэх асуудал, чиг үүрэг, үзүүлэх үйлчилгээ, үйл ажиллагааны хамрах хүрээг нь харгалзан нийслэл Улаанбаатар хотоос үе шаттайгаар нүүлгэн шилжүүлэх бодлогын хүрээнд Хүнс, хөдөө, аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамыг холбогдох харьяа байгууллагуудын хамт Дархан-Уул аймагт нүүлгэн шилжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

52.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.3 дахь заалтын 3.3.3.37 дахь дэд заалтаас “Сонгино-Дархан” гэснийг хасаж доор дурдсан агуулгатай 3.3.3.42 дахь заалт нэмэх:

“3.3.3.42.Сонгино-Дархан чиглэлийн 220 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг барьж, эрчим хүчний найдвартай ажиллагааг дээшлүүлнэ”.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн М.Энхцэцэг
/Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжсэн/**

53.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.3.Эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.3.43 дахь заалт нэмэх:

“3.3.3.43.Байгалийн хий дамжуулах хоолойн төслийн бүтээн байгуулалтыг эхлүүлнэ.”

**Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Уянга
/Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй/**

54.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.4.Хөдөө аж ахуй-Шинэ хоршоо хөдөлгөөн, Чинээлэг малчин хөтөлбөр” гэсэн зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.4.2 дахь заалт нэмэх:

“3.3.4.2.Хоршооны гишүүн малчинд хөрөнгө оруулалтын зориулалтаар хөнгөлөлттэй зээл олгохтой холбогдуулан зээлийн батлан даалтын сангийн өөрийн хөрөнгийг нэмэгдүүлж, нөөц санг бүрдүүлж хоршооны гишүүн малчинд олгосон хөнгөлөлттэй зээлийн хүүгийн зөрүүг төрөөс хариуцна.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн М.Мандхай
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/**

55.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.4.4 дэх заалтын “экспортлоход анхаарна” гэснийг “экспортлоно” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

56.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.4.Хөдөө аж ахуй-Шинэ хоршоо хөдөлгөөн, Чинээлэг малчин хөтөлбөр” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.4.29 дэх заалт нэмэх:

“3.3.4.29.Мал аж ахуй, газар тариалан, жимс, хүнсний ногоо тариалалтад дэмжлэг үзүүлэх зорилготой хөдөө аж ахуйн тоног төхөөрөмжийн түрээсийн аж ахуйн тогтолцоог бий болгоно.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

57.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.4.Хөдөө аж ахуй-Шинэ хоршоо хөдөлгөөн, Чинээлэг малчин хөтөлбөр” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.4.30 дахь заалт нэмэх:

“3.3.4.30.Хоршоодод “Шинэ хоршоо хөдөлгөөн”-ий хүрээнд малын гаралтай түүхий эд боловсруулах үйлдвэрийг байгуулах, хувьцаа эзэмших, хөрөнгө оруулах боломжийг бүрдүүлж, хоршооны үйл ажиллагааг дэмжих зорилготой “Малын эзэн-Үйлдвэрийн эзэн” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

58.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.4.Хөдөө аж ахуй-Шинэ хоршоо хөдөлгөөн, Чинээлэг малчин хөтөлбөр” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.4.31 дэх заалт нэмэх:

“3.3.4.31.Хөдөө аж ахуйн салбарын боловсон хүчин, залуу малчид, тариаланчдыг бэлтгэх зохистой бодлогыг хэрэгжүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/**

59.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.4.Хөдөө аж ахуй-Шинэ хоршоо хөдөлгөөн, Чинээлэг малчин хөтөлбөр” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.4.32 дахь заалт нэмэх:

“3.3.4.32.Сорт, сорилын төв, үрийн аж ахуйг дэмжиж, үрийн шинэчлэл хамгаалалтыг сайжруулан, гол нэр төрлийн тариалангийн үр үйлдвэрлэлд урамшуулал олгоно.”

**Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/**

60.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.4.Хөдөө аж ахуй-Шинэ хоршоо хөдөлгөөн, Чинээлэг малчин хөтөлбөр” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.4.33 заалт нэмэх:

“3.3.4.33.Үндэсний сөрөн тэсвэрлэх чадавх, хүнсний хангамж аюулгүй байдлыг хангах үүднээс стратегийн нөөц бүрдүүлэх хүрээнд жил бүр 100.0 мян.тн хүнсний улаан буудайн нөөц бүрдүүлнэ.”

**Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/**

61.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.5.Дөрвөн улирлын аялал жуулчлал” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.5.12 дахь заалт нэмэх:

“3.3.5.12.Дундговь аймгийн Цагаан суварга орчмын палеонтологийн нөөцөд тулгуурлан аялал жуулчлалын тусгай бүсийг төр хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд байгуулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

62.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.6.Соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл” зорилтын гарчгийг “3.3.6.Соёл урлаг, соёлын өв уламжлал, соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

63.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.6.4 дэх заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“3.3.6.4.Түүхэн дурсгалт барилга байгууламжийг сэргээн засварлах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож, “Соёлын биет өвийг хамгаалах, сэргээн засварлах хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

64.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.7.1 дэх заалтын “Шинжлэх ухаан” гэсний өмнө “Шинжлэх ухаан технологийн арга хэмжээний зардлыг ДНБ-ий 1 хувьд хүргэж,” гэж нэмэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

65.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.7.7 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“3.3.7.7.Үндэсний эрдэм шинжилгээний бүтээлийн нэгдсэн сангийн MORI платформыг олон улсын жишигт нийцүүлэн хөгжүүлж, мэдлэгийн Data center байгуулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

66.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.4.2.Уур амьсгалын өөрчлөлт” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.4.2.9 дэх заалт нэмэх:

“3.4.2.9.Агаарын бохирдлыг бууруулах ажлын хүрээнд хот, суурин газруудад яндангүй бүс байгуулж эрчим хүч, усны ухаалаг хэрэглээтэй амины орон сууцны хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.”

**Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ундраа
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/**

67.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.4.3.7 дахь заалтын “үйл ажиллагааг дэмжин” гэсний дараа “, Үндэсний ногоон барилгын үнэлгээний систем нэвтрүүлж,” гэж нэмэх.

**Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ундраа
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/**

68.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.4.3.Ногоон эдийн засаг, ногоон хөгжлийн загвар” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.4.3.11 дэх заалт нэмэх.

“3.4.3.11.Орхон-Онги, Хэрлэн-Тоонот ус дамжуулах хоолойг барина.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

69.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.1.1.15 дахь дараах заалтыг хасах.

“4.1.1.15.Монгол Улсын Үндсэн хууль, хууль, хөгжлийн бодлогын баримт бичгийг хэрэгжилтийг хангах хүрээнд төрийн байгууллагын захиалгаар хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах, Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын үйл ажиллагааг гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгэх чиг үүрэг бүхий Хууль судлалын институтыг байгуулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

70.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.1.1.17 дахь дараах заалтыг хасах.

“4.1.1.17.Үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэх замаар хоригдлын ажлын байрыг нэмэгдүүлж, эдийн засгийн үр ашгийг сайжруулан, улсын төсвийн ачааллыг бууруулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

71.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.1.1.18 дахь дараах заалтыг хасах.

“4.1.1.18.Хорих ял эдлүүлэх орчин, нөхцөлийг сайжруулах зорилгоор “Сургалт, хүмүүжлийн тусгай байгууллага”-ын цогцолбор барилгыг ашиглалтад оруулж хүний эрхийг хангана.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

72.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.1.2.Хэвлэлийн эрх чөлөө” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.1.2.2 дахь заалт нэмэх:

“4.1.2.2.Олон нийтийн радио, телевизийн бие даасан байдлыг хангах, хариуцлагатай, хараат бус, иргэдийг соён гэгээрүүлэх, хөгжүүлэхэд чиглэсэн нийтлэлийн бодлоготой болгох чиглэлээр эрх зүйн орчныг шинэтгэнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

73.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.1.3.Иргэний нийгэм, хувийн хэвшил, төрийн түншлэл, хамтын ажиллагаа” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.1.3.4 дэх заалт нэмэх:

“4.1.3.4.Тендэрийн үнэлгээнд төсөл хөрөнгө оруулалтуудын шууд дам нөлөөлөл, хүртээмж нэмэх, нийгмийн үнэлгээ хийх эрх зүйн орчин бий болгоно.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Эрдэнэбат
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй/**

74.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.1.3.Иргэний нийгэм, хувийн хэвшил, төрийн түншлэл, хамтын ажиллагаа” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.1.3.5 дахь заалт нэмэх:

“4.1.3.5.Иргэний нийгмийн байгууллагын бодит оролцоог баталгаажуулан бодлого боловсруулах, шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд оролцооны тодорхой шалгуур үзүүлэлт бүхий нийтлэг журмыг баталж, төрийн байгууллагуудын ил тод байдлын түвшинг жил бүр үйлчилгээг хүртэгч төрийн бус байгууллага, иргэдээр үнэлүүлж индексжүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн О.Саранчулуун
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

75.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.1.3.Иргэний нийгэм, хувийн хэвшил, төрийн түншлэл, хамтын ажиллагаа” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.1.3.6 дахь заалт нэмэх:

“4.1.3.6.Иргэний нийгмийн байгууллагууд болон сайн дурынхны нийгэм-эдийн засгийн хөгжилд оруулж буй хувь нэмрийг үндэсний тооцооны аргачлалаар үнэлдэг албан ёсны статистикийн мэдээллийн тогтолцоог бүрдүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн О.Саранчулуун
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

76.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.1.5.Парламентын засаглал ба эрх мэдлийн хяналт, тэнцэл” зорилтын гарчиг болон 4.1.5.1 дэх дараах заалтыг хасаж, 4.1.5.2 дахь заалтыг “4.1.1.Хүний эрх” зорилтын 4.1.1.6 дахь заалт болгон шилжүүлж, дугаарлалтыг өөрчлөх:

“4.1.5.1.Улс орны хөгжлийн амин чухал асуудлаар үндэсний зөвшилцөлд хүрч, төрийн залгамж чанар, бодлогын тогтвортой байдлыг хангах бөгөөд улс төрийн намуудыг нийтийн эрх ашгийн төлөө үйлчилдэг бодлогын институт болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, хатуу гишүүнчлэлээс татгалзаж, санхүүжилтийг ил тод болгоно.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

77.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.1.6.5. дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.1.6.5.Хууль зүйн дэд бүтцийг хөгжүүлэх, бэхжүүлэх чиглэлээр эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

78.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.1.2 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.1.2.“Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

79.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.1.3 дахь заалтын “Авлига” гэсний өмнө “Авлигатай тэмцэх 5Ш ажиллагааг үргэлжлүүлж,” гэж нэмэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

80.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.1.4 дэх заалтыг хасах:

“4.2.1.4.Авлигаас олсон орлогыг хураан авч, тухайн орлогыг гэмт хэргийн хохирлыг барагдуулах, хууль сахиулах байгууллагын чадавхыг нэмэгдүүлэх болон нийгмийн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд зарцуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

81.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.2.1.Авлига, гэмт хэрэгтэй тэмцэх, хууль сахиулах үйл ажиллагаа” гэсэн зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.2.1.8 дахь заалт нэмж, дугаарлалтыг өөрчлөх:

“4.2.1.8.Улс төр дэх мөнгөний нөлөөллийг бууруулж, сонгогчдын саналыг худалдан авах аливаа ажиллагааг зогсооно.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Баярмаа

82.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.1.15 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.1.15.Тагнуулын үйл ажиллагаа болон нууц мөрдөн шалгах ажиллагааны зааг ялгааг тодорхой болгож, эрх зүйн орчныг тус тусын хуулиар зохицуулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

83.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.3.1 дэх заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.3.1.Чадахуйн зарчимд суурилсан оновчтой бүтэц бүхий төрийн албыг бэхжүүлж, төрийн албан хаагчийн бүтээмжийг нэмэгдүүлэн, төрийн албаны чиг үүрэг, бүтэц, зохион байгуулалтыг сайжруулж, албан хаагчдын гүйцэтгэлийн үнэлгээг боловсронгуй болгож, төрийн захиргааны албан хаагчдын тоог зохистой хэмжээнд хүргэнэ.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар

84.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.3.6 дахь заалтын “эвлэлдэн нэгдэж,” гэснийг хасах.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар

85.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.3.11 дэх дараах заалтыг хасах.

“4.2.3.11.Төрийн албан хаагчдын цахим мэдээллийг өөрт нь нээлттэй болгох замаар төрийн албан хаагчийн иж бүрэн цахим платформыг хөгжүүлж, мэдээллийн үнэн зөв, бүрэн гүйцэд байдлыг сайжруулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

86.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.2.3.Төрийн албаны реформ” зорилтод доор дурдсан агуулгатай заалт нэмэх:

“4.2.3.12.Хууль сахиулагчдын мэргэшил, нийгэм, эдийн засгийн баталгааг сайжруулж, хууль сахиулагч болон хууль сахиулах албаны эрх зүйн байдлыг тодорхойлсон хууль, эрх зүйн орчныг бий болгоно.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

87.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.2.3.Төрийн албаны реформ” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.2.3.13 дахь заалт нэмэх:

“4.2.3.13.Ёс зүйн хэм хэмжээг сахиулах, зөрчлийг хянан шийдвэрлэх менежментийг сайжруулж, ёс зүйн хариуцлагын тогтолцоог бэхжүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар
/Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо дэмжсэн/**

88.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.2.3.Төрийн албаны реформ” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.2.3.14 дэх заалт нэмэх:

“4.2.3.14.“Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөр” /2024-2030 он/ дунд хугацааны хөгжлийн зорилтот хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, ёс зүй, сахилга хариуцлагаар үлгэрлэх соёлыг хэвшүүлж, нийгмийн ёс суртахууны үнэт зүйл бүхий сэтгэл зүйг төлөвшүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар
/Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо дэмжсэн/**

89.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.2.3.Төрийн албаны реформ” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.2.3.15 дахь заалт нэмэх:

“4.2.3.15.Төрийн албаны ёс зүйн индекс, ёс зүйн дэд бүтцийг олон улсын туршлагад суурилан хэрэгжүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар
/Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо дэмжсэн/**

90.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.2.4.Орон нутгийн засаглалын бие даасан байдал” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.2.4.1 дэх заалт нэмж, дугаарлалтыг өөрчлөх:

“4.2.4.1.Орон нутгийн засаглалын бие даасан байдлыг бэхжүүлэх хүрээнд орон нутгийн босоо удирдлагатай байгууллагуудын томилгооны асуудлыг орон нутагт нь шилжүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын
гишүүн Ж.Бат-Эрдэнэ**

91.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.4.3 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.4.3.Хот байгуулалт, барилга, газрын талаарх холбогдох хуулийн уялдааг сайжруулж, төлөвлөлтөд суурилсан хот байгуулалтын тогтолцоог бий болгон, хотын

ерөнхий төлөвлөгөө болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөөний дагуу газрын зөвшөөрлийг олгож, зөрчсөн тохиолдолд хүлээлгэх хуулийн хариуцлагыг чангатгана.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

92.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.2.4.Орон нутгийн засаглалын бие даасан байдал” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.2.4.4 дэх заалт нэмэх:

“4.2.4.4.Хороо, багийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх тохижилтын жижиг төслүүдийг иргэдийн бүлэг, хөршийн холбоогоор гүйцэтгүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Г.Лувсанжамц**

93.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.3.1.“E-Mongolia”-блок чейн-Цахим засаглал” зорилтод доор дурдан агуулгатай 4.3.1.6 дахь заалт нэмэх:

“4.3.1.6.Засгийн газрын тусгай сангуудын санхүүжилт, сонгон шалгаруулалтыг цахимжуулж ил тод болгоно.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

94.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.4.1.3 дахь заалтын “ёс суртахууны доголдол,” гэснийг хасаж, 4.4.1.4 дэх заалтын “ёс зүйтэй” гэснийг “хариуцлагатай” гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Тэмүүжин
/Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны дэмжсэн/**

95.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.4.1.6, 4.4.1.7, 4.4.1.8, 4.4.1.9, 4.4.1.10, 4.4.1.11 дэх заалтыг нэгтгэн доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.4.1.6.Хилийн цэргийн байгуулалтыг хөгжүүлэх, мэргэшсэн хилчин, технологид суурилсан хил хамгаалах албыг бэхжүүлэн, зэвсэглэл, инженер, дохиолол хамгаалалт, радио релейн болон хяналтын систем, цэргийн холбоо, техник, нисгэгчгүй нисэх хэрэгсэл, тусгай хэрэгслээр бүрэн хангаж, хилийн цэргийн нисэх анги байгуулан, нисдэг тэрэг, нисэх онгоц ашиглах замаар хилийн аюулгүй байдлыг хангах, хилийн дэглэмийн гэрээг хэрэгжүүлнэ.

4.4.1.7.Хилийн боомтын сэргэлтийн бодлоготой уялдуулан авто зам, төмөр зам бүхий боомтуудад шалган нэвтрүүлэх анги байгуулж, боомтын нэвтрүүлэх хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, ухаалаг цахим гарц, дохиолол хяналт, хамгаалалтын нэгдсэн систем, тоног төхөөрөмжөөр хангана.

4.4.1.8.Хилийн цэргийн анги, салбарын албаны барилга, орон сууцыг шинэчилж, хилчдийн алба хаах, амьдрах нөхцөлийг сайжруулна.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

96.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.4.2.4 дэх дараах заалтыг хасах.

“4.4.2.4.Гадаад бодлогын үзэл баримтлалыг сансар судлал, шинжлэх ухаан, технологийн салбар дахь дэлхийн чиг хандлагатай нийцүүлэн шинэчилнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

97.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.4.2.15 дахь заалтын “дээшлүүлэх шаардлага улам нэмэгдэж байна” гэснийг “дээшлүүлнэ” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

98.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.4.3.7 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.4.3.7.“ЭХ ОРНЫ ДУУДЛАГА-ЭР ЦЭРГИЙН АЛБА”-ны хүрээнд батлан хамгаалах үйл хэргийг иргэдэд сурталчилж, хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзлийг төлөвшүүлж, цэргийн сургалтын тогтолцоонд шинэчлэл хийж, цэргийн албаны төрлийг нэмэгдүүлэх замаар Зэвсэгт хүчин, алба хаагчийн олон нийтийн дэмжлэг, нэр хүндийг дээшлүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Тэмүүжин
/Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны дэмжсэн/**

99.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “Эрсдэлийн удирдлага” гэсэн бүлгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулж, “4.4.Үндэсний сөрөн тэсвэрлэх чадавх ба амар тайван нийгэм” гэсэн хэсэгт 4.4.5 дахь зорилт болгон шилжүүлж, 4.4.4 дэх зорилтын гарчгийн “, эрсдэлийн удирдлага” гэснийг хасах:

“4.4.5.Эрсдэлийн удирдлага

4.4.5.1.Геополитикийн тогтворгүй байдал, цар тахлын үеийн болон дараах эдийн засгийн хямрал, эрчим хүчний дутагдал, тээвэр логистикийн доголдол, хиймэл оюун ухаан, кибер аюулгүй байдал ба дэвшилтэт технологийн хурдацтай шилжилтийн тодорхой бус байдал, санхүүгийн эх үүсвэрийн хүрэлцээгүй байдал, уур амьсгалын өөрчлөлт, байгаль, цаг уурын нөлөөлөл болон бусад эрсдэлийг даван туулах, хариу бэлтгэл арга хэмжээг шуурхай авах зорилгоор холбогдох хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичигт өөрчлөлт оруулах, төсөв, мөнгөний бодлогын уялдааг хангасан эрсдэлийн удирдлагын цогц бодлого, төлөвлөгөө гарган хэрэгжүүлнэ.

4.4.5.2.Эрсдэлийг урьдчилан илрүүлэх, үнэлэх, эрэмбэлэх, хариу арга хэмжээ авах, хэрэгжилтэд үнэлгээ хийх системийг хөгжүүлж, эрсдэлийн удирдлагын шинэчлэлийг эхлүүлнэ.

4.4.5.3.Хамтрагч, түншлэгч талууд болон олон нийтэд мэдээллийг түргэн шуурхай хүргэх, солилцох нөхцөлийг бүрдүүлж, хамтын итгэлцлийг нэмэгдүүлэх, эрсдэлийн удирдлага, түүнийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх хүрээнд гадаад болон олон улсын хамтын ажиллагааг өргөжүүлнэ.

4.4.5.4.Эрсдэлийн удирдлагын үе шат бүрд иргэн, хуулийн этгээдийн оролцоог хангаж, урамшуулах бодлогыг дэмжинэ.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын

100.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.4.4.10 дахь заалтын “Гамшгийн зураглал, эрсдэлийн мэдээллийн сан, гамшгийн эрсдэл хуваалцах механизмыг хөгжүүлнэ.” гэснийг “гамшгийн зураглал, байгаль орчин, уур амьсгалын эрсдэлийн мэдээллийн сан, гамшгийн эрсдэл хуваалцах механизмыг хөгжүүлж, олон нийтэд нээлттэй болгоно.” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

101.Төслийн 2 дугаар хавсралтад “Үр дүн” баганад “Зах зээл дэх төрийн оролцоог бууруулах” гэж, “Шалгуур үзүүлэлт” баганад “Хувийн хэвшлийн нэмэгдэл өртгийн ДНБ-д эзлэх хувь” гэж, “Хэмжих нэгж” баганад “хувь” гэж, “Суурь он” баганад “2023” гэж, “Суурь түвшин” баганад “76.2 %” гэж, Зорилтот түвшний “2025 он” баганад “77%” гэж, “2026 он” баганад “78%” гэж, “2027 он” баганад “79%” гэж, “2028 он” баганад “80%” гэж, “Мэдээллийн эх сурвалж” баганад “ҮСХ” гэж, “Мэдээлэл цуглуулах арга” баганад “Статистик мэдээ” гэж, “Мэдээлэл цуглуулах давтамж” баганад “Жилд нэг удаа” гэж нэмэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

102.Төслийн 2 дугаар хавсралтад 13 дахь мөр буюу “Үр дүн” баганад “Ёс зүйн хариуцлагын тогтолцоог бэхжүүлнэ.” гэж, “Шалгуур үзүүлэлт” баганад “Ёс зүйн хороо, дэд хороодын чадавхийн үнэлгээ” гэж, “Хэмжих нэгж” баганад “хувь” гэж, “Суурь он” баганад “2024” гэж, “Суурь түвшин” баганад “0” гэж, Зорилтот түвшний “2025 он” баганад “20” гэж, “2026 он” баганад “30” гэж, “2027 он” баганад “40” гэж, “2028 он” баганад “50” гэж, “Мэдээллийн эх сурвалж” баганад “Ёс зүйн хороо, дэд хорооны тайлан” гэж, “Мэдээлэл цуглуулах арга зүй” баганад “Ёс зүйн хороо, дэд хорооны чадавхийн судалгаа” гэж, “Мэдээлэл цуглуулах давтамж” баганад “Жилд нэг удаа” гэж, 14 дэх мөр буюу “Үр дүн” баганад “Ёс зүй, сахилга хариуцлагаар үлгэрлэх соёлыг хэвшүүлж, нийгмийн ёс суртахууныг төлөвшүүлнэ.” гэж, “Шалгуур үзүүлэлт” баганад “Ёс зүйн зөрчлийн бууралт, нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээ” гэж, “Хэмжих нэгж” баганад “хувь” гэж, “Суурь он” баганад “2024” гэж, “Суурь түвшин” баганад “Батлагдсан хөтөлбөр” гэж, Зорилтот түвшний “2025 он” баганад “30” гэж, “2026 он” баганад “50” гэж, “2027 он” баганад “75” гэж, “2028 он” баганад “85” гэж, “Мэдээллийн эх сурвалж” баганад “Дунд хугацааны бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийн тайлан” гэж, “Мэдээлэл цуглуулах арга зүй” баганад “Олон эх үүсвэр” гэж, “Мэдээлэл цуглуулах давтамж” баганад “Жил бүр” гэж, 15 дахь мөр буюу “Үр дүн” баганад “Төрийн албаны ёс зүйн индекс, ёс зүйн дэд бүтцийг олон улсын туршлагад суурилан хэрэгжүүлнэ.” гэж, “Шалгуур үзүүлэлт” баганад “Ёс зүйн үзүүлэлт” гэж, “Хэмжих нэгж” баганад “хувь” гэж, “Суурь он” баганад “2024” гэж, “Суурь түвшин” баганад “0” гэж, Зорилтот түвшний “2025 он” баганад “10” гэж, “2026 он” баганад “15” гэж, “2027 он” баганад “25” гэж, “2028 он” баганад “35” гэж, “Мэдээллийн эх сурвалж” баганад “Төрийн албаны олон улсын индекс (InCiSE)-ийн ёс зүйн (INT) үзүүлэлт” гэж, “Мэдээлэл цуглуулах арга зүй” баганад “Үндэсний үзүүлэлтийн судалгаа” гэж, “Мэдээлэл цуглуулах давтамж” баганад “Жилд нэг удаа” гэж нэмэх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар
/Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо дэмжсэн/**

103.Тогтоолын төслийн 2 дугаар хавсралтад “олон улсын ур чадварын үзүүлэлт” гэж нэмэх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Эрдэнэболд
/Хууль зүйн байнгын хороо дэмжсэн/**

104.Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёолол дэмжигдсэнтэй холбогдуулан тогтоолын төслийн болон хавсралтын нэр томьёог жигдлэх, бүлэг, зүйл, хэсэг, заалт, дэд заалтын дугаарыг нийцүүлж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

Найруулгын санал:

1.Тогтоолын төслийн 2 дахь заалтын 3 дахь дэд заалтын “мэдэгдэл” гэснийг “мэдэгдлийн” гэж, “төлөвлөгөө” гэснийг “төлөвлөгөөний” гэж, 3 дахь заалтын “төрөлжсөн,” гэснийг “төрөлжсөн бүс бөгөөд” гэж тохиолдол бүрд, тогтоолын төслийн 1 дүгээр хавсралтын “реформ” гэснийг “шинэчлэл” гэж, “реформыг” гэснийг “шинэчлэлийг” гэж тохиолдол бүрд, 1.3.6.1 дэх заалтын “Алтай овоо” гэснийг “Алтан овоо” гэж, 2.1.1.7 дахь заалтын “гэр бүл, хүүхэд хөгжил, хамгааллын” гэснийг “, гэр бүлийн” гэж, 2.1.1.12 дахь заалтын “хөгжил, нийгмийн” гэснийг “хөгжлийн болон нийгмийн” гэж, 2.2.1.4 дэх заалтын “тохируулгад” гэснийг “тохируулгат” гэж, 2.2.1.9 дэх заалтын “чиглэнэ” гэснийг “чиглүүлнэ” гэж, 2.2.1.13 дахь заалтын “төгсдөг” гэснийг “төгсөх” гэж, 3.2.2.5 дахь заалтын “хүч” гэснийг “хүчний” гэж, 3.2.2.9, 3.2.2.10 дахь заалтын “баталж,” гэснийг “батлуулж” гэж, 3.2.2.10 дахь заалтын “саад тотгорыг” гэснийг “саадыг” гэж, 3.3.5.10 дахь заалтын “марс гарагт” гэснийг “марс гарагтай” гэж, 3.3.6.7 дахь заалтын “концепцоор” гэснийг “агуулгаар” гэж, 4.1.1.3 дахь заалтын “мөрдөн хавчигддаг” гэснийг “мөрдөн хавчигддаггүй байх” гэж, 4.1.2.1 дэх заалтын “ёс зүй” гэснийг “ёс зүйг баримтлан” гэж, 4.3.2.4 дэх заалтын “IoT” гэснийг “юмсын интернэт” гэж тус тус өөрчлөх.

2.Тогтоолын төслийн 1 дүгээр хавсралтын 1.1.4.4 дэх заалтын “хөдөлгөөн” гэсний өмнө “замын” гэж, 2.1.1.29 дэх заалтын “хөтөлбөрт” гэсний өмнө “сургалтын” гэж, 2.1.4.2 дахь заалтын “шигшээ” гэсний өмнө “үндэсний” гэж, 2.2.1.6 дахь заалтын “эдийн засгийн” гэсний дараа “хувьд” гэж, 3.2.2.5 дахь заалтын “төлбөрөөс” гэсний өмнө “ажлын байрны” гэж, 3.4.1.1 дэх заалтын “төрхийг” гэсний өмнө “унаган” гэж, 4.2.1.12 дахь заалтын “камерын” гэсний дараа “хяналтын” гэж, 4.3.1.3 дахь заалтын “зэрэг бүх салбарт” гэснийг “болон бусад салбарт” гэж, 4.4.2.1 дэх заалтын “суурь” гэсний өмнө “гадаад бодлогын” гэж тус тус нэмэх.

3.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.2.1.7 дахь заалтын “дээд зэргээр” гэснийг, 2.2.4.2 дахь заалтын “дигитал” гэснийг, 3.1.1.3 дахь заалтын “Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан” гэснийг, 3.2.2.2 дахь заалтын “багц” гэснийг, 3.2.2.4 дэх заалтын “цахим” гэснийг, 3.3.4.4 дэх заалтын “ялангуяа” гэснийг, 4.3.2.5 дахь заалтын “аливаа” гэснийг тус тус хасах.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын
гишүүн Ж.Бат-Эрдэнэ**

Хоёр.Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дэмжээгүй санал:

1.Тогтоолын төслийн 3 дахь заалтыг хасах.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын

гишүүн Г.Уянгахишиг
/Хууль зүйн байнгын хороо дэмжээгүй/

2.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 1.1.3.2 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“1.1.3.2.Цэвэрлэх байгууламжийн тархмал дэд төвүүдийг шинээр байгуулах, бие даасан, бага оврын ариун цэврийн байгууламжийн хэрэглээг бодлогоор дэмжих замаар нүхэн жорлонгийн тоог 2 дахин бууруулж, хөрсний бохирдлыг бууруулна.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Жаргалан

3.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “1.1.3.Гэр хорооллын дахин төлөвлөлт, орон сууцжуулалт” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 1.1.3.7 дахь заалт нэмэх:

“1.1.3.7.Эрчим хүчний хэмнэлтийг бий болгох, нийслэлийн орон сууцны дулаан алдагдлыг бууруулах зорилгоор нэг удаа орон сууцны дулаалгын ажлыг хийнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

4.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “1.3.5.Төвийн бүс- “Хөдөө аж ахуйн төрөлжсөн, аж үйлдвэрийн дэд бүс”” гэсэн зорилтын гарчгийг “1.3.5.Төвийн бүс- “Эрчимжсэн хөдөө аж ахуй, аж үйлдвэржилт, эрчим хүчний дэд бүс”” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/

5.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 1.3.5.3 дахь дараах заалтыг хасах:

“1.3.5.3.Шүрэнгийн усан цахилгаан станц барина”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

6.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “1.3.5.Төвийн бүс-“Хөдөө аж ахуйн төрөлжсөн, аж үйлдвэрийн дэд бүс” гэсэн зорилтод доор дурдсан агуулгатай 1.3.5.7 дахь заалт нэмэх:

“1.3.5.7.Дарханы арьс ширний үйлдвэрийг барьж дуусгана.”

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Жаргалсайхан
/Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/

7.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.1.1.Гэр бүл, хүн амын онцлогт нийцсэн бодлого” зорилтын “Хүүхэд” хэсэгт доор дурдсан агуулгатай 2.1.1.9 дэх заалт нэмж, дугаарлалтыг өөрчлөх:

“2.1.1.9.Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа буюу хүүхэд хөгжүүлэх секц, дугуйлан, сургалтын төвүүд, түүний багш нарт санхүүжилтийн болон байр, тоног төхөөрөмжийн дэмжлэг үзүүлнэ.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын
гишүүн М.Бадамсүрэн

8.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.1.1.19 дэх заалтын "инфляц" гэснийг "өмнөх оны инфляцын жилийн дундаж болон" гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Баясгалан
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй/**

9.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.1.2.6 дахь заалтын "цалин хөлсийг" гэсний дараа "жил бүр" гэж нэмэх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Эрдэнэбат
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй/**

10.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын "2.1.2.Хөдөлмөр эрхлэлт" зорилтод доор дурдсан агуулгатай 2.1.2.2 дахь заалт нэмж, дугаарлалтыг өөрчлөх:

"2.1.2.2.Хөдөлмөрийн зах зээлд эрэлт нийлүүлэлтийн тэнцвэрийг хангасан цалин хөлсний тогтолцоог бий болгоно."

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Баярмаа
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй/**

11.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын "2.2.1.Тэгш, хүртээмжтэй, чанартай боловсрол" хэсэгт доор дурдсан агуулгатай 2.2.1.20 дахь заалт нэмэх:

"2.2.1.20.Хүүхэд хөгжлийн STEAM боловсрол олгох ордныг дүүргүүдэд байгуулна."

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Баярмаа

12.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын "2.2.1.Тэгш, хүртээмжтэй, чанартай боловсрол" зорилтод доор дурдсан агуулгатай 2.2.1.21 дэх заалт нэмэх:

"2.2.1.21.Үндэсний цөөнхийн бага, дунд боловсрол эзэмших эрхийг хангах "Хос хэл"-ний бодлого, арга хэмжээг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ."

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар

13.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.2.4.1 дэх заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

"2.2.4.1.Боловсролын бодлого, санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтөд хүн ам, орон зайн их өгөгдөлд тулгуурласан хиймэл оюун ухаан ашиглах замаар боловсролын үйлчилгээний чанар, хүртээмж, үр дүн, үр ашгийг сайжруулна."

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар

14.Төслийн 2.3.4.3 дахь заалтын "эрүүл мэндийн ажилтны" гэсний дараа "цалин хөлс, нийгмийн баталгааг сайжруулж" гэж нэмж, "алслагдсан" гэснийг хасах.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
С.Эрдэнэбат, О.Саранчулуун**

/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй/

15.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “2.4.1.Баялагтаа эзэн Монгол” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 2.4.1.9 дэх заалт нэмэх:

“2.4.1.9.Газрын тосны бүтээгдэхүүн хуваах гэрээг Засгийн газартай байгуулсан аж ахуйн нэгжүүд, уул уурхайн ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгжүүдийн бараа, ажил, үйлчилгээ, худалдан авах ажиллагааг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажи үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн үйлчлэлд хамруулна.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн М.Бадамсүрэн

16.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 2.4.2.7 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“2.4.2.7.Үл хөдлөх салбарын хамтын хөрөнгө оруулалтын сангийн эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

17.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.2.1.Татвар, нийгмийн даатгалын реформ” зорилтод доор дурдсан агуулгатай заалт нэмэх:

“3.2.1.8.“Ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөртэй холбогдох эрх зүйн зохицуулалтыг шинэчилнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

18.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.1.Уул уурхай” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.1.17, 3.3.1.18 дахь заалт нэмэх:

“3.3.1.17.Эрдэнэтийн овооны Оюут ордын нөөцийг тооцоолон, ТЭЗҮ-ийг эцэслэж, ашиглалтад оруулахад бэлэн болгоно.”

“3.3.1.18.Эрдэнэтийн стратегийн ордын талбайн эрэл хайгуулын ажлын хүрээнд хиймэл оюун ухаан, дэвшилтэт технологи ашиглан дахин шинэ стратегийн орд нээж, ашиглалтад оруулах бэлтгэл ажлыг эхлүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Р.Сэддорж
/Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжсэн/**

19.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.2.Боомтын шинэчлэл, тээвэр логистик” зорилтын 3.3.1.13, 3.3.2.17 дахь дараах заалтуудыг хасах:

“3.3.1.13.“Сайншанд-Баруун-Урт-Хөөт-Бичигт” чиглэлийн төмөр замын төслийг хэрэгжүүлнэ.”

“3.3.2.17.“Сайншанд-Баруун-Урт-Хөөт” чиглэлийн төмөр замын төслийг хэрэгжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

20.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.2.Боомтын шинэчлэл, тээвэр логистик” гэсэн заалтад доор дурдсан агуулгатай 3.3.2.20 дахь заалт нэмж, дугаарлалтыг өөрчлөх:

“3.3.2.20.Даянгийн боомтыг хатуу хучилттай авто замаар холбох бүтээн байгуулалтыг эхлүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Жангабыл
/Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

21.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.2.Боомтын шинэчлэл, тээвэр логистик” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.2.27 дахь заалт нэмэх:

“3.3.2.27.Хутаг-Өндөр сумаас Бага илэнхийн хилийн боомт хүртэл 146 км хатуу хучилттай авто замыг барина.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Л.Мөнхбаатар, Ц.Даваасүрэн, Л.Энх-Амгалан,
Д.Батлут, Б.Бат-Эрдэнэ, Д.Үүрийнтуяа**

22.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.2.Боомтын шинэчлэл, тээвэр логистик” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.2.28 дахь заалт нэмэх:

“3.3.2.28.Эрдэнэт хотын доторх авто замын барилга угсралт, шинэчлэлт, өргөтгөл, их засварын ажлыг гүйцэтгэнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Л.Мөнхбаатар, Ц.Даваасүрэн, Л.Энх-Амгалан,
Д.Батлут, Б.Бат-Эрдэнэ, Д.Үүрийнтуяа**

23.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.2.Боомтын шинэчлэл, тээвэр логистик” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.2.29 дэх заалт нэмэх:

“3.3.2.29.Мөрөн-Их-Уул-Рашаант-Өлзийт-Хайрхан-Тэрхийн цагаан нуур босоо чиглэлийн хатуу хучилттай авто замыг барьж дуусгана.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Л.Мөнхбаатар, Ц.Даваасүрэн, Л.Энх-Амгалан,
Д.Батлут, Б.Бат-Эрдэнэ, Д.Үүрийнтуяа**

24.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.3.Эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал” гэсэн зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.3.44 дэх заалт нэмж, 3.3.3.30 дахь заалтаас “Чойр-Сайншанд чиглэлийн 220 кВ,” гэснийг, 3.3.3.37 дахь заалтаас “Тавантолгойн ДЦС-Оюутолгой,” гэснийг тус тус хасах.

“3.3.3.44.Тавантолгой-Оюутолгой чиглэлийн 220кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станц, Чойр-Сайншанд чиглэлийн цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станцыг тус тус барина.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

25.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.3.3.38 дахь дараах заалтыг хасах.

“3.3.3.38.Аймгийн төвүүд, сум суурин газруудын дулаан хангамжийн дэд бүтцийг сайжруулах, үр ашиг өндөртэй нүүрс, сэргээгдэх эрчим хүчний технологийг ашигласан станцуудыг байгуулах суурь судалгааг хийх, төслүүдийг эхлүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

26.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.3.Эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.3.45 дахь заалт нэмэх:

“3.3.3.45.Мөрөн хотод 50 мВт-аас доошгүй хүчин чадалтай дулааны цахилгаан станц байгуулах бэлтгэл ажлыг хангана.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Л.Мөнхбаатар, Ц.Даваасүрэн, Л.Энх-Амгалан,
Д.Батлут, Б.Бат-Эрдэнэ, Д.Үүрийнтуяа**

27.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.3.Эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.3.46 дахь заалт нэмэх:

“3.3.3.46.Эрдэнэт хотын цахилгаан хангамжийг сайжруулахад шаардлагатай 35 кВт-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станцыг барина.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Л.Мөнхбаатар, Ц.Даваасүрэн, Л.Энх-Амгалан,
Д.Батлут, Б.Бат-Эрдэнэ, Д.Үүрийнтуяа**

28.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.3.Эрчим хүчний салбарын өсөлт, либералчлал” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.3.47 дахь заалт нэмэх:

“3.3.3.47.Эрчим хүчний салбарт реформ хийж, салбарын эрх зүйн орчныг сайжруулах ажлын хүрээнд Эрчим хүчний тухай, Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай, Эрчим хүч хэмнэлтийн тухай хуулиуд болон холбогдох хууль тогтоомжийг шинэчилнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн М.Энхцэцэг
/Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжсэн/**

29.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.4.Хөдөө аж ахуй-Шинэ хоршоо хөдөлгөөн, Чинээлэг малчин хөтөлбөр” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.4.3 дахь заалт нэмж, дугаарлалтыг өөрчлөх:

“3.3.4.3.Мал аж ахуйн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа хоршоодыг чадавхжуулах, зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлэх, хоршооны загвар төслүүдийг

бэлтгэх, малчдад зөвлөн туслах үүрэг бүхий сургагч багш нарыг бэлтгэх, сургалт зохион байгуулна.”

**Санал гаргасан: Ажлын хэсэг, Улсын Их Хурлын гишүүн М.Мандхай
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/**

30.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.4.Хөдөө аж ахуй-Шинэ хоршоо хөдөлгөөн, Чинээлэг малчин хөтөлбөр” гэсэн зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.4.7 дахь заалт нэмж, дугаарлалтыг өөрчлөх:

“3.3.4.7.Бэлчээрийг зохистой ашилах, хамгаалах үүднээс малчдын өвөлжөө, хаваржааны доорх газрын хоорондын доод зай хэмжээг, мөн гүний худгийн цооног хоорондын доод зай хэмжээг тогтоох, дээрх газруудыг эзэмших, ашиглах эрхийг бусдад шилжүүлэхийг хориглох, арилжихыг хориглох, зөвхөн үр хүүхэддээ өвлүүлдэг байх эрх зүйн өөрчлөлт оруулна.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн М.Бадамсүрэн

31.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 3.4.1.1 дэх заалтын “тусгай хамгаалалттай газар нутгийг өргөтгөн,” гэснийг “тусгай хамгаалалттай газар нутгийн” гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Уянга
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/**

32.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “3.3.4.Хөдөө аж ахуй-Шинэ хоршоо хөдөлгөөн, Чинээлэг малчин хөтөлбөр” гэсэн зорилтод доор дурдсан агуулгатай 3.3.4.29 дэх заалт нэмэх:

“3.3.4.29.Малчдад эрчим хүчний хэмнэлттэй өвлийн жишиг сууцны загвар түгээж, мэдлэг олгоно.”

**Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ундраа
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/**

33.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.1.1.2 дахь дараах заалтыг хасах.

“4.1.1.2.“Монгол Улсад Хүний эрхийг хангах үндэсний II хөтөлбөр” батлуулж, хэрэгжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

34.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.1.4 дэх хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.1.4.Авлигаас олсон орлогыг хураан авч, тухайн орлогыг хүүхэд хамгаалах сан, хүүхдийн эрүүл мэндийн даатгалын санд төвлөрүүлэн зарцуулна.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
М.Нарантуяа-Нара
/Хууль зүйн байнгын хороо дэмжээгүй/**

35.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.2.1.Авлига, гэмт хэрэгтэй тэмцэх, хууль сахиулах үйл ажиллагаа” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.2.1.8 дахь заалт нэмэх:

“4.2.1.8.Авлигатай тэмцэх газрын салбарыг 21 аймагт байгуулна.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бат-Эрдэнэ
/Хууль зүйн байнгын хороо дэмжээгүй/**

36.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.1.13 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.1.13.Нууц мөрдөн шалгах ажиллагааны эрх зүйн орчныг хүний эрхийг дээдлэх зарчимд тулгуурлан тодорхой болгоно.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
О.Номинчимэг**

37.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.2.3.Төрийн албаны реформ” зорилтыг бүхэлд нь доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.3.Төрийн албаны шинэчлэл

4.2.3.1.Хөгжлийн бодлого, чиг үүргийн шинжилгээнд тулгуурласан захиргааны оновчтой, уян хатан, үр дүнтэй, үр ашигтай төрийн албаны бүтэц, зохион байгуулалт, үйлчилгээний төрлийг оновчилж, чадахуйн зарчимд суурилсан чадварлаг, цомхон, төрийн албыг бэхжүүлэх, төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор төрийн албан хаагчийн ажлын бүтээмж, гүйцэтгэлийн үнэлгээний менежментийг сайжруулан, төрийн захиргааны албан хаагчдын тоог үе шаттайгаар зохистой хэмжээнд хүргэнэ.

4.2.3.2.Хяналт шалгалт, хүний нөөцийн аудитын тогтолцоог оновчтой бүрдүүлж, хууль, бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийн үнэлгээг гүйцэтгэл, үр дүнд суурилан үнэн зөв, бодитой хийж, олон улсын үнэлгээнд нийцүүлнэ.

4.2.3.3.Төрийн үйлчилгээнд процессын дахин инженерчлэл хийх ажлыг үргэлжлүүлэн эрчимжүүлж, төрийн мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгжээс шаарддаг байдлыг бүрэн халах, иргэн, хуулийн этгээд нэг удаа бүртгүүлээд төрийн цахим үйлчилгээг шуурхай, чирэгдэлгүй авах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

4.2.3.4.Эрх мэдлийн төвлөрөл үүсгэсэн хууль тогтоомжийг өөрчилж, хөгжлийн чиг хандлага, бүсчилсэн хөгжилд нийцүүлэн, төрийн албаны хууль тогтоомжийн шинэтгэлийг эрчимжүүлнэ.

4.2.3.5.Төрийн албанд ёс зүйн төлөвшлийг бэхжүүлж, ёс зүйн зөрчлийг үл тэвчих сэтгэлгээг бий болгох, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх арга хэмжээг төрийн бүх шатны байгууллагад хэрэгжүүлэх, төрийн албаны чадамжид суурилсан хүний нөөцийн бодлого, төлөвлөлт, хэрэгжилтэд ёс зүйн хэм хэмжээ, шалгуур үзүүлэлтийг суурь болгоно.

4.2.3.6.Төрийн албан хаагчийг улс төр, удирдлагын хууль бус шийдвэр, аливаа дарамт шахалт, улс төрийн албан хаагчаас бусад төрийн албан хаагч улс төрийн нам, эвслийн үйл ажиллагаанаас ангид байх зарчмыг хангах, эвлэлдэн нэгдэж, эрх ашгаа хамтран хамгаалах боломжийг бүрдүүлэх эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгон, тогтвортой ажиллах нөхцөлөөр хангана.

4.2.3.7.Төрийн албаны хүний нөөцийн бодлогыг тодорхойлж, чадавхыг бэхжүүлэх, төрийн албан хаагчийг мэргэшүүлэх, хөгжүүлэх тогтолцоог сайжруулж, төрийн албанд таваас дээш жил үр бүтээлтэй ажиллаж, сүүлийн гурван жилд нь “маш сайн” үнэлэгдсэн төрийн албан хаагчийг гадаад улс орны болон ахисан түвшний сургалтад хамруулах чиглэл баримтална.

4.2.3.8.Төрийн албаны сургалтын байгууллагын бүтэц, төрийн албан хаагчийн сургалтын хөтөлбөрийг олон улсын жишигт нийцүүлж, сургалт, хөгжлийн үйл ажиллагаанд хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

4.2.3.9.Төрийн албан хаагчийн нийгмийн баталгааны зохистой бодлогыг хэрэгжүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, төрийн албан хаагчийг адил, тэгш боломжоор хангана.

4.2.3.10.Төрийн албаны нэгдсэн тоо бүртгэлийг чанаржуулж, цахим мэдээллийг албан хаагчдад өөрт нь нээлттэй болгох замаар төрийн албан хаагчийн иж бүрэн цахим платформыг хөгжүүлэн, мэдээллийн үнэн зөв, бүрэн гүйцэд байдлыг хангана.

4.2.3.11.Төрийн албанд сэтгэлгээ, дүн шинжилгээ хийх, боловсруулах, монгол хэлийг ярианы болон бичгийн өндөр ур чадвартай иргэнийг сонгон шалгаруулах хэлбэр, эрх зүйн орчныг шинэчлэнэ.”

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

38.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.3.5 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“Төрийн албаны ёс зүйн зарчмуудад үндэслэсэн суурь шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулж, төрийн албаны чадамжид суурилсан хүний нөөцийн бодлогын хэрэгжилтийг үнэлж дүгнэнэ.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Хэрлэн

39.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.3.8 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.3.8.Төрийн албаны сургалтын байгууллагын хөтөлбөрийг төрийн албаны шинэчлэлд нийцүүлж, сургалтын байгууллагын чадавхыг бэхжүүлнэ.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар

40.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.3.9 дэх заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.3.9.Төрийн албан хаагчдын цалин хөлс, ниймгийн баталгааны зохистой бодлого баримтлан, орон сууцны хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ. Төрийн албанаас эрт тэтгэвэрт гарч буй иргэдэд хөдөлмөрлөх, бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэх, орлого олох, баялаг бүтээх боломжийг бүрдүүлнэ.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар

41.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.3.10 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.3.10.Төрийн албаны нэгдсэн тоо бүртгэлийг чанаржуулж, мэдээллийн ил тод, үнэн зөв, бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавих нөхцөлийг хангасан төрийн албаны хүний нөөцийн иж бүрэн цахим платформыг хөгжүүлэн, өгөгдөлд суурилсан хүний нөөцийн удирдлагын бодлогыг оновчтой, шинжлэх ухаанч байдлаар зөв төлөвлөн хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
О.Номинчимэг**

42.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.3.11 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.3.11.Төрийн албанд сэтгэлгээний болон дүн шинжилгээ хийх, асуудлыг оновчтой, шуурхай шийдвэрлэх өндөр ур чадвартай иргэнийг сонгон шалгаруулах аргыг нэвтрүүлж, эрх зүйн орчныг шинэчилнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
О.Номинчимэг**

43.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 4.2.4.1 дэх заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулах:

“4.2.4.1.Хотын ерөнхий болон хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөг оршин суугч, аж ахуйн нэгжийн саналыг харгалзан боловсруулан батлуулж, үүнтэй уялдуулан төсвийн болон орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалт, зарцуулалтын бодлогыг хэрэгжүүлнэ.”

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Г.Лувсанжамц**

44.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “4.2.4.Орон нутгийн засаглалын бие даасан байдал” зорилтод доор дурдсан агуулгатай 4.2.4.5 дахь заалт нэмэх:

“4.2.4.5.Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн тухай хуулийг боловсронгуй болгох замаар боловсрол, эрүүл мэндийн үйлчилгээг хүн амын тоотой уялдуулан хүртээмжтэй хүргэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.”

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар

-----oOo-----